

СТРУКТУРНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОЦІННИХ МОВЛЕННЄВИХ АКТІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ В СУЧАСНОМУ АНГЛІЙСЬКОМУ МОВЛЕННІ

Заграновська О.І.,

асистент факультету романо-германської філології

Прикарпатський національний

університет імені Василя Стефаника,

кафедра англійської філології,

м. Івано-Франківськ, Україна

Анотація: У статті проводиться аналіз структурної природи оцінних мовленнєвих актів, на прикладах сучасною англійською та українською мовами показано особливості їх реалізації в сучасному англomовному дискурсі. МА (мовленнєвий акт) розглядається як невід'ємний компонент здійснення комунікації, адже саме МА перетворює мовне висловлювання в носія комунікативного смислу. У складі структури виділяють локуцію, іллокуцію та перлокуцію як невід'ємні складові висловлювання. Аналізуються такі МА оцінки, як обвинувачення, осуд, докір, догана, образа, іронія, насмішка (blame, judgement, reproach, reprimand, insult, irony, mockery), що несуть негативну оцінку стану речей, в той час як позитивне ставлення передається за допомогою висловлювань похвали та компліменту(praise and compliment).

Ключові слова: оцінний мовленнєвий акт, дискурс, комунікативна мета.

На сучасному етапі розвитку комунікативно зорієнтованої лінгвістики вагомим для дослідження залишається питання мовленнєвого акту (далі – МА) та його роль у здійсненні успішного спілкування. Адже саме МА перетворює мовне висловлення в носія комунікативного смислу [1].

З вище зазначеного ствердження витікає **актуальність** нашого дослідження МА як основного засобу реалізації спілкування, в якому комуніканти досягають чи не досягають бажаної комунікативної мети.

Аналіз досліджень. Звертаючись до історії, варто зазначити, що засновником теорії МА вважають філософа Дж. Остіна, який вперше висвітлює дане питання у 1955 р., у межах Джеймсівського курсу, Гарвардського університету. У 1962 р. його погляди знайшли своє втілення у посмертно виданій книзі «Слово як дія». Надалі ідеї Остіна розвивали філософи-аналітики, логіки та прагматики Дж. Серль, П. Строссон, Г. Грайс, Дж. Ліч, лінгвісти А. Вежбицька, М. Нікітін та ін. [1].

В лінгвістиці МА трактується як «цілеспрямована мовленнєва дія, яка відбувається відповідно до принципів і правил мовленнєвої поведінки, що розглядається в межах прагматичної ситуації». Спілкування відбувається в межах комунікативного акту, складовими якого є особистості учасників комунікації (адресанта й адресата) як носіїв соціальних ролей, психічних, психологічних та інших рис тощо. Тобто комунікативний акт – це узагальнена схема, певна структура, у межах якої можна розглядати будь-яке спілкування [2, с. 169]. МА завжди співвіднесені з особою мовця і є складовою комунікативного акту поряд з актом адитивним (тобто комунікативною дією слухача) і комунікативною ситуацією [3].

Метою нашого дослідження є оцінні МА, аналіз їхніх структурних характеристик та особливостей їх вживання в сучасному англомовному дискурсі. Отже, звідси і основне **завдання** дослідження – проаналізувати структурну природу МА оцінки та на прикладах сучасною англійською мовою показати особливості їх реалізації в процесі комунікації.

Предметом дослідження є оцінні МА. Аналіз проводитимемо на матеріалі сучасної англійської мови.

У сучасному мовознавстві простежується стійкий інтерес до вивчення категорії *оцінка*, що засвідчує важливість цього багатоаспектного явища. Оцінка – універсальна понятійна категорія. У дослідженнях, пов'язаних з лінгвістичними оцінками, приділяють постійну увагу вивченню крупних мовленнєвих одиниць, зокрема оцінного дискурсу. Водночас, дослідження лексичних оцінних одиниць в межах системно-структурної парадигми, з

урахуванням досягнень когнітивного підходу, дає можливість об'єднати на єдиній концептуальній основі мовні та позамовні знання [4].

Розглянемо приклади застосування таких актів у реченнях, що, у свою чергу, сприяє реалізації комунікації між співрозмовниками.

МА звинувачення (blame) передбачає висловлювання незадоволеності , осуду, непогодження з певним станом речей. *Наприклад:*

1) “I'm feeling unwell today. It's hard for me to breathe. I blame it all on this hot weather” – (Я сьогодні зле почуваюсь. Мені важко дихати. Виною всьому цьому є спекотна погода)

2) “If I were you, I wouldn't blame him for saying this. You can't know the reasons behind his actions” – (На твоєму місці я би не винуватила його у своїх словах. Ти не можеш знати причин, що ховаються за його поведінкою)

МА осуду (judgement) висловлюють осудливу оцінку, осуд. *Наприклад:*

1) “Then judge others as you judge yourself” – (Судить інших так само, як судите самих себе)

2) “Teach them to love and never to judge” – (Вчіть любити, а не судити)

МА докору (reproach) виражає незадоволення певною поведінкою і передбачає висловлення докору. *Наприклад:*

1) “You could have been more faithful with me. You knew, I badly needed your support then” – (Ти би могла бути чеснішою зі мною. Ти знала, я тоді дуже потребував твоєї підтримки)

2) “Mind your language. You might be politer with the people, senior to you” – (Слідкуй за словами. Міг би бути ввічливішим з людьми вищого статусу)

МА образи (insult) вживаються для вираження образи. *Наприклад:*

1) “In general, it is prohibited to insult someone” – (Загалом, когось ображати є заборонено)
“Sorry for having said that. I didn't mean to insult you or your feelings” – (Перепрошую, що таке сказав. У мене не було наміру образити тебе чи твої почуття)

2) “How foolish it is of you not to have noticed the mistake” – (Як нерозумно з твого боку не помітити помилки)

3) “You are so stupid! I wish you were never born” – (Ти такий тупий! Краще би ти ніколи не родився)

4) He never gets anything right. He is worthless – (В нього ніколи нічого не виходить. Він безтолковий)

5) “Shut up! No one is ever going to believe a single word of yours!” – (Зачини пельку! Ніхто не повірить жодному твоєму слову)

Розглянемо приклади вживання МА похвали та компліменту, за допомогою яких можна передати позитивне схвальне ставлення до стану речей у процесі комунікації. Наприклад:

1) “You look wonderful today! This attire suits you well!” – (Ти чудово виглядаєш. Це вбрання тобі пасує!)

2) “You helped that helpless elderly man. Good girl!” – (Ти допомогла старому немічному чоловікові. Молодчинка!)

3) “Wonderful! You’ve completed the project” – (Чудово! Ти закінчив проєкт)

4) ““Fine garden you have” – said the guest” – («У Вас чудовий сад» – сказав гість)

5) “I’ve greeted all my friends on Christmas.” – “Well, good boy!” – («Я привітав усіх своїх друзів з Різдвом.» – «Що ж, молодець!»)

6) “You are making progress. Very good for you!” – (Ти робиш прогрес! Дуже добре!)

Компліменти здебільшого спрямовані на оцінку зовнішності, розумових здібностей чи професіоналізму особистості. *Наприклад:*

1) “You look great today! You have a nice smile!” – (Ти чудово сьогодні виглядаєш. У тебе прекрасна усмішка!)

2) “You are so witty” – (Ти така дотепна)

3) “How determined and brave you are!” – (Який ви все таки рішучий та хоробрий!)

4) “You made a great job of painting the kitchen – very professional!” – (Ви бездоганно пофарбували кухню – дуже професійно!)

5) “I think, this is the best decision that we could ever make. You are talking business, my dear!” – (Гадаю, це найкраще рішення, яке ми могли коли-небудь прийняти. Ти маєш рацію, любий!)

Отже, підсумовуючи, робимо висновки, що проблема мовленнєвого спілкування посідає вагоме місце на сучасному етапі розвитку лінгвістики. Невід’ємним компонентом комунікації є мовленнєві акти, що характеризуються чіткою структурою та семантичним навантаженням, і за допомогою яких відбувається комунікативний акт. У нашому дослідженні ми проаналізували структуру МА оцінки, тобто вираження позитивного чи негативного ставлення до стану речей. З’ясували, що МА оцінки негативного характеру здебільшого передаються такими формами оцінних висловлювань як обвинувачення, осуд, докір, догана, образа, іронія, насмішка (*blame, judgement, reproach, reprimand, insult, irony, mockery*), в той час як позитивне ставлення передається за допомогою висловлювань похвали та компліменту (*praise and compliment*). На прикладах англійською та українською мовами показали особливості застосування таких актів у сучасному англomовному дискурсі та їх роль у здійсненні комунікації та досягнення бажаної комунікативної мети.

Література:

1. Бацевич Ф.С. Лінгвістична генологія: проблеми і перспективи: Монографія / Ф.С. Бацевич. – Львів : ПАІС, 2005. – 256 с.
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. К. : Видавничий центр «Академія», 2004. С. 169
3. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Мовленнєвий_акт
4. Чемеринська І.Я. Подяка як оцінний мовленнєвий акт / І.Я. Чемеринська // Науковий вісник. – 2012. – №6. – С. 99.

